

1. Milking on Shabbat

תלמוד בבלי - שבת צה ע"א

תנו רבנן: החולב, והמחבץ, והמגבן כגרוגרת, המכבד, והמרבץ, והרודה חלות דבש - שגג בשבת חייב חטאת; הזיד ביום טוב לוקה ארבעים – דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ... אתא, שאיל בי מדרשא, אמרו ליה: חולב חייב משום מפרק.

Babylonian Talmud – Shabbat 95a

The Rabbis taught [in a *baraita*]: One who milks an animal, and one who sets milk to curdle, and one who makes cheese, in the measure of a dried fig-bulk, and one who sweeps the house, and one who sprinkles water on the floor, and one who removes honeycombs – if he did so unintentionally on Shabbat, he is liable to bring a sin offering; if he did so intentionally on a Festival, he receives forty lashes – this is the statement of R. Eliezer; whereas the Rabbis say: Both this [Shabbat] and that [Festival] are only prohibited due to a rabbinic injunction [not by Torah law]....He came and asked those questions in the Beit Midrash, and they said to him: One who milks is liable [a sin offering] for extracting.

2. Rabbi Benzion Meir Hai Uziel, 1880 - 1953

שאלה: לרגל דְבַר הבהמות שפרצה בארצנו בשנה זו: ובהיות שמחלה זו היא מחלה מתדבקת ממקום למקום על ידי כניסתם של בני אדם מכפרים שנפוצה בהם מחלה זו למושב אחר, אסרה הממשלה כניסתם של תושבי הכפרים הערביים שבהם נגעה מחלה זו למושבות ישראל, ולכן נטלה האפשרות לחלוב הבהמות בשבת על ידי אינו יהודי, ואם נשאיר הפרות טעונות חלב עד מוצאי שבת עלולות להסתכן ולהפסיק את חלבן, ועל ידי כך יהרס לגמרי משק החלב שבמושבות ישראל שהוא מקור פרנסה למאות בעלי משק חלב ופועליהם המרובים. ולכן נפשנו בשאלתנו למצוא דרך היתר לחלוב הפרות בשבת עד אשר יהיה אפשר לחלוב שוב על ידי לא-יהודי ע"מ להשתמש בו אחר השבת, או אם מותר לחלוב על מנת להשליכה לאיבוד. [תשובה]... והיות וענף החלב בארצנו הוא אחד מיסודות המשק הישובי שמאות ואולי גם אלפים משפחות מתפרנסות או שמשלימות פרנסתן ממנו. והיות ומניעת החליבה בשבת תביא צער רב לבהמות שגורם הפסקת החלב ולפעמים קרובות גם מיתתן של הפרות החולבות, שנמשך מזה הריסת משפחות שלמות שמקור פרנסתן היחידי הוא משק החלב, והריסת נקודות ישוביות שאחד מתנאי קיומן הוא משק החלב. והואיל והשלכת החלב לאבוד או החליבה לתוך אוכל אינן מתירות החליבה, ואין לנו אפוא אלא היתר חליבה על ידי גוי שגם בזה יש לפקפק מאד אם נפסוק להלכה שהחליבה בשבת אסורה מדאורייתא. והואיל ולא תמיד ולא לכל אדם נמצאים חולבים לא יהודים ברשותו, - מכל טעמים אלו מצדד אני להיתר ... על יסוד מאמר רו"ל: כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט. :

ובנדה ט: כדאי ר"א וכו') אפילו נגד רבים משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, וכן שנינו בתוספתא (עדות פ"א ה"ב) לא הוזכרו דברי יחיד בין המרובים אלא שמא הוצרך להם שעה ויסמכו עליהם.

Question: In the aftermath of the animal pestilence that broke out in our land this year; and insofar as this disease is contagious and spreads from place to place as a result of the arrival of people from villages where the disease is widespread to other settlements, the government has forbidden the entry of residents from Arab villages, that have been afflicted by this disease, into Jewish settlements. Hence the possibility has been pre-empted of having a non-Jew milk the cows [of Jewish farms] on Shabbat. And if we leave the cows laden with their milk until after Shabbat, they could become endangered and stop producing their milk, and consequently, **the milk industry of the Jewish settlements, which is the source of livelihood for hundreds of milk farms and their many workers, will be completely destroyed.** Hence, it is our desire, in this question, to find a way of permitting milking the cows on Shabbat and using the milk after Shabbat, until it will, once again, be possible to do so using the employment of a non-Jew; or if it is permissible to milk the cows on Shabbat on condition of throwing the milk out

[response]... and since the milk industry in our land is one of the foundations of the *Yishuv's* economy, where hundreds, and even, perhaps thousands of families are supported or supplement their income thereby; and since withholding the milking on Shabbat will cause great suffering to the animals, which causes the cessation of the milk, and can often lead to the death of the milk cows; where the corollary will be **the destruction of whole families, whose only source of livelihood is the milk industry, and the destruction of vital settlement points**, whose existence is dependent on the milk industry. And since the casting away of the milk or milking into food does not permit the act of milking, and hence, the only allowance for milking is to do it through the employment of a non-Jew, which itself is very dubious if we, in fact, decide that the halakha is that milking [a cow] on Shabbat is forbidden according to Torah law. And since non-Jewish workers are not always available nor are they accessible to everyone – for these reasons, I am inclined to permit....on the basis of a rabbinic dictum: "R. Shimon is worthy to be relied upon under extenuating circumstances" (Berachot 9a-b) even against the majority opinion, since the halakha has not been established neither like this rabbi nor like that rabbi. And so it was taught in the *Tosefta* (Eduyot 1:2): The words of an individual are preserved among the words of the majority opinion since there may come a time where they need them and hence will rely upon them.

3. Rabbi Avraham Yitzhak HaKoken Kook, 1865-1935

3.1 Letter written in 1926 to Rabbi Uziel

ב"ה עה"ק ירושלים תובב"א ט' אלול תרפ"ו.

לכ' ידידי הרב הגאון מוהר"ב חי עוזיאל שליט"א

ראש רבני מחוז יפו ת"א ת"ו.

שלום וברכה.

הגיעני קונטרסו היקר, וראיתי התאמצותו הנאמנה לטובת אחינו בעלי המחלבות, אבל אחרי כ"ז קשה מאד לבנות יסוד להיתר, בדבר המוחזק ועומד עפ"ד רוב הראשונים שיש בזה איסור סקילה.

... וכיון שרוב גדולי הראשונים שבידינו, הרי"ף ור"ח ... ור"ת בספר הישר, ואור זרוע ופשטן של דברי רש"י ותוס', וק"ו הדברים המפורשים של הרמב"ם ...

אי אפשר לנו להקל ראש בדבר ולהתיר איסור תורה לרובא דרבותא, ע"י ישראל בשבת. ודי לנו אם נעלים עין מאלה שהם מקילין לחלוב ע"ג קרקע. וגם זה אין ראוי שתצא הוראה מפורשת משום ת"ח מוחזק בהוראה. אבל חלילה וחלילה להרחיב עוד את ההיתר. ואקוה בע"ה שאם נעמוד כולנו באגודה אחת לחזק את ידי החרדים על קדושת ש"ק ימצאו גם כעת נכרים שיוכלו לחלוב ויכנסו ברשיון הממשלה למושבות וגזירה עבידא דבטלה ..., וק"ו דבר המוכרע שהוא איסור תורה ונפיק מיני חורבא ופרצה גדולה בזילותא דחילול ש"ק, ודאי לא תצא הוראה כזאת מחכמי ישראל למעשה.

הנני בזה ידי"ע דוש"ת באה"ר.

הק' אברהם יצחק ה"ק.

His [your] precious pamphlet came to me, and I saw his [your] great and faithful efforts regarding the well-being of our brethren, the owners of the milk farms, but despite all that, it is very difficult to build a foundation for permitting [the milking on Shabbat], in a matter which, according to most *rishonim* [medieval rabbinic authorities], there is the penalty of stoning...And since the majority of leading medieval authorities [whose writings] are in our hands, which includes *Rif, Rach...Rabbenu Tam, Or Zarua*, the simple understanding of *Rashi and Tosafot*, and certainly the explicit words of *Rambam*...it is impossible to be light-minded in the matter and to permit what is a Torah violation, according to most rabbis, when a Jew does the milking on Shabbat. It is enough if we look the other way [ignore] those who are lenient and milk on[to] the ground. And even regarding this, it is not proper that an explicit legal decision should go out from a scholar who is recognized as a legal authority. But G-d forbid that we should extend this allowance.

It is my firm hope that, with G-d's help, if we all stand together as a united front to strengthen the hands of all those who tremble [*chareidim*] regarding the sanctity of the Holy Sabbath, that we will find non-Jews who will be able to milk the cows and be licensed by the government to enter the settlements and that the "decree" will

become null and void... And certainly regarding a matter that has been decided that it is a Torah violation and in which there will result ruin and a great breach in the degradation of the Holy Sabbath – there should certainly not go forth a practical halakhic ruling, such as this, from the scholars of Israel.

3.2 Letter written in 1931 to Moshe Skortovsky of Pardes Hanna

ב"ה עה"ק ירושלים תובב"א

כ"ח אייר תרצ"א.

לכבוד האדון מר משה סקורטובסקי, בפרדס חנה ת"ו.

שלום רב,

קבלתי את מכתבו, והנני להשיבו, כי החליבה בש"ק ע"י ישראל הוא איסור גמור וחילול - שבת נורא, וח"ו להורות בזה צד קולא, ואין שום דרך כי אם לחלוב בשבת ע"י נכרי, כמו שעשו אבותינו מעולם, ובכלל אי אפשר לישוב יהודי שלא ימצאו בתוכו ג"כ נכרים אחדים, לפי ההכרח של איזה דברים המותרים להעשות בשוי"ט דוקא ע"י נכרים.

וחוקי תוה"ק הם בודאי יותר חזקים באין ערוך מכל מנהגי בדאות שבדאו להם אנשים, והם חיינו ואורך ימינו ויסוד תחייתנו על אדמת הקודש.

והנני בזה ידידו מברכו באה"ר.

הק' אברהם יצחק ה"ק.

To Mr. Moshe Skortovsky,

I received his [your] letter and behold I am responding to him [you] that milking on the Holy Sabbath by a Jew is completely forbidden and is a terrible violation of the Sabbath, and G-d forbid, that one should give a ruling in this which is in any way lenient. There is no way to do milking on the Sabbath other than by way of a non-Jew, which is how our forefathers always did it. **And, generally speaking, it is impossible that there will not be found in the midst of the Jewish *Yishuv* a number of non-Jews**, because of the necessity of having some things being done in a permitted way on Shabbat and Festivals only by way of a non-Jew.

And the statutes of our Holy Torah are certainly, immeasurably, much stronger than any contrived practice that people make up, and they are our life and [the cause for] the lengthening of our days, and the foundation for our renaissance on the Holy Land.